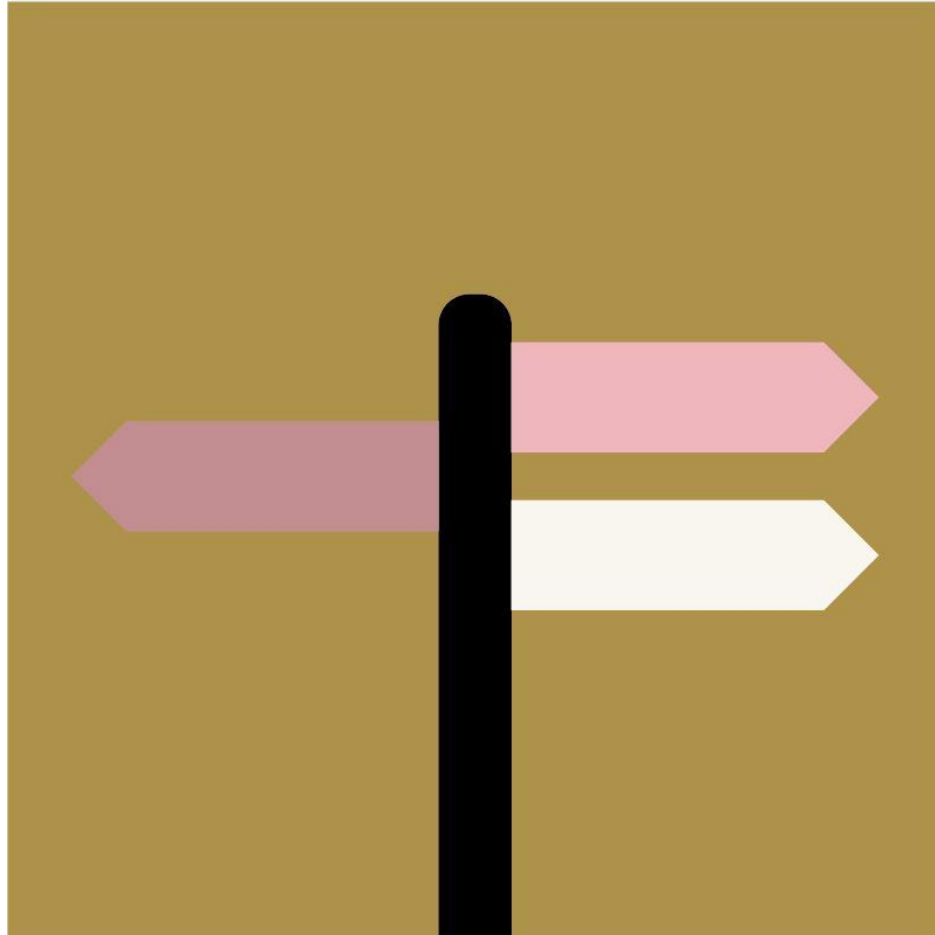

Panteia
Research to Progress

Stichting
**Lezen en
Schrijven**

Beleidsontwikkeling voor laaggeletterde vrouwen met inzet van empowerment.

Praktijkvoorbeeld gemeente Den Helder.

Den Haag, juli 2020

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Deze handreiking voor gemeenten is opgesteld in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Empowerment van laaggeletterde vrouwen
Praktijkvoorbeeld gemeente Den Helder 55.600 inwoners

Het beleid is gericht op alle laaggeletterden

Mogelijke aandachtsgroepen: • Inwoners in armoede

1. Visie

Uitgangspunten visie:

- Participatie in de samenleving en op de arbeidsmarkt
- Financiële zelfredzaamheid
- Elkaar vinden en ondersteunen in de eigen leefomgeving

Ontvang obelgroep inzichtelijk via gcl@brefheidinsicht.nl

2. Planvorming

Lokaliseren en benaderen aandachtsgroepen:

- Directe benadering door gemeente (bijstandsgerechtigden)
- Via Taalhuis en aanbieders zelf
- Via mond-tot-mond reclame, websites en folders

3. Uitwerking plan

Aanbod:

- Taaltrainingen door het IVC, de bibliotheek en het ROC Kop van Noord-Holland
- Empowermentsaanbod door het IVC, Mee & de Wering en het traject 'Powervrouwen' gecoördineerd door de gemeente.

Financiering Participatie, integratiebudget, IWB-middelen en budget van bibliotheek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
1.1	Praktijkvoorbeeld Den Helder	6
1.2	Context en aanleiding voor de praktijkvoorbeelden	7
2	Visie	9
2.1	Doelgroep laaggeletterden en laaggeletterde vrouwen	9
2.2	Reflectie op het huidige beleid en kansen voor nieuw beleid	10
3	Planvorming	16
3.1	Verdiepen in de doelgroepen	16
3.2	Lokaliseren en benaderen van de doelgroepen	18
4	Uitwerking van het plan	23
4.1	Betrokken organisaties	23
4.2	Passend aanbod bepalen	26
4.3	Financiering van het aanbod	35
5	Conclusies en kansen voor de toekomst	36
5.1	Conclusies praktijkvoorbeeld Den Helder	36
5.2	Kansen voor verdere ontwikkeling	38
	Bijlage 1. Uitwerking empowermentaanbod	39
	Bijlage 2. Geïnterviewde personen	44
	Bijlage 3. Literatuur en bronnen	45

1 Inleiding

1.1 Praktijkvoorbeeld Den Helder

In het kader van het onderzoek 'Empowerment voor laaggeletterde vrouwen. Handreiking voor de regionale aanpak laaggeletterdheid' heeft Panteia in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven in het voorjaar van 2020 een onderzoek gedaan naar de activiteiten voor de empowerment van laaggeletterde vrouwen in drie gemeenten:

- Heerde (circa 18.500 inwoners)
- Den Helder (circa 55.600 inwoners)
- Almere (circa 207.900 inwoners)

In dit praktijkvoorbeeld schetsen wij een beeld van de activiteiten in de gemeente Den Helder. Wij volgen daarbij de lijn zoals deze in de tool GeletterdheidInZicht.nl en de bijbehorende Handreiking Doelgroepenanalyse is uitgezet.¹ We gaan daarbij specifiek in op de volgende aspecten:

- de ontwikkeling van de visie (inclusief de specifieke doelgroepen en de beleidscontext);
- de planvorming (inclusief de benadering van de doelgroepen en selectie van deelnemers);
- de uitwerking van het plan (inclusief de betrokken organisaties en het aanbod).

Bij al deze aspecten kijken we naar de keuzes die gemaakt zijn, de uitdagingen die de gemeente Den Helder daarbij ondervond en de lessen die hieruit te leren zijn. De gezamenlijke lessen uit de drie praktijkvoorbeelden hebben wij opgenomen in het rapport 'Empowerment voor laaggeletterde vrouwen. Handreiking voor de regionale aanpak laaggeletterdheid', waarin ook meer informatie over de opzet en de achtergronden van het hele onderzoek staat.

Voor wie is dit praktijkvoorbeeld interessant?

Dit praktijkvoorbeeld biedt inspiratie voor gemeenten die zich kunnen herkennen in de gemeente Den Helder. Denk daarbij onder andere aan:

- gemeenten met tussen de 30.000 en 100.000 inwoners;
- gemeenten met relatief een iets kleiner aandeel laaggeletterden dan het landelijk gemiddelde;

¹ <https://geletterdheidinzicht.nl/>; <https://geletterdheidinzicht.nl/content/media/get/wetenschappelijke-verantwoording-doelgroepenanalyse-laaggeletterdheid-definitief-200210.pdf>;
<https://etil.blob.core.windows.net/media/handreiking-doelgroepenanalyse-definitief-200212.pdf>.

- gemeenten met relatief veel vrouwen met een migratieachtergrond in de doelgroep laaggeletterden;
- gemeenten met een bestaande overlegstructuur tussen maatschappelijke ondersteuningsorganisaties en onderlinge samenwerkingsverbanden tussen taalaanbieders;
- gemeenten met een organisatie specifiek gericht op de emancipatie en integratie van vrouwen en een lokaal Taalhuis, dat een rol kan spelen bij de empowerment van laaggeletterde vrouwen.

Daarnaast is dit praktijkvoorbeeld een interessant overzicht voor de gemeente Den Helder zelf.

1.2 Context en aanleiding voor de praktijkvoorbeelden

In de Vervolgaanpak Laaggeletterdheid (2020-2024) is afgesproken dat gemeenten de regie krijgen bij de opzet van een integrale aanpak laaggeletterdheid. Om een gemeentelijke visie en een beleidsplan op het gebied van laaggeletterdheid te ontwikkelen, is kennis van de doelgroep van laaggeletterden essentieel. De recentelijk uitgevoerde Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid en de op basis daarvan ontwikkelde tool GeletterdheidInZicht.nl (plus de bijbehorende Handreiking Doelgroepenanalyse) voorzien voor een belangrijk deel in deze behoefte aan kennis.²

Binnen de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid worden vrouwen niet als aparte doelgroep onderscheiden, maar binnen het werkveld is voor deze groep wel speciale aandacht. Dit is belangrijk, omdat vrouwen in Nederland vaker een achterstand in taal en rekenen hebben dan mannen. Bovendien zijn laagopgeleide vrouwen minder vaak economisch zelfstandig dan laagopgeleide mannen en hebben vrouwen baat bij een specifieke aanpak.

Stichting Lezen en Schrijven wil daarom, in aanvulling op de Handreiking Doelgroepenanalyse, graag gemeenten ondersteunen die speciale aandacht hebben voor vrouwen en empowerment.

Stichting Lezen en Schrijven heeft daartoe, in opdracht van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), aan Panteia gevraagd een handreiking voor

² <https://geletterdheidinzicht.nl/>; <https://geletterdheidinzicht.nl/content/media/get/wetenschappelijke-verantwoording-doelgroepenanalyse-laaggeletterdheid-definitief-200210.pdf>;
<https://etil.blob.core.windows.net/media/handreiking-doelgroepenanalyse-definitief-200212.pdf>.

gemeenten te maken die een overzicht geeft van het huidige beleid, de visie en het aanbod voor laaggeletterde vrouwen en empowerment.

In deze handreiking hanteren we de volgende beschrijving van empowerment.³

Empowerment gaat om het ontdekken wat je wilt, wat je al kunt en wat je nog nodig hebt om je verder te ontwikkelen. In cursussen empowerment werken deelnemers aan zelfvertrouwen en zelfinzicht. Deelnemers leren hun talenten en wensen voor de toekomst kennen. Zij worden gestimuleerd om een volgende stap in hun ontwikkeling te zetten, bijvoorbeeld door (aansluitend) een cursus basisvaardigheden te volgen.

Dit praktijkvoorbeeld van de gemeente Den Helder heeft als doel om andere gemeenten te ondersteunen en te inspireren om:

1. een visie omtrent laaggeletterde vrouwen en empowerment te vormen, om op basis daarvan een beleidsplan te ontwikkelen en uit te voeren;
2. bij de opstelling van de regioplannen laaggeletterdheid, aandacht voor vrouwen en empowerment mee te nemen in het integrale plan.

³ <https://www.lezenenschrijven.nl/veelgestelde-vragen-toolkit-emp>.

2 Visie

De eerste stap bij de ontwikkeling van een aanpak voor de empowerment van laaggeletterde vrouwen is de ontwikkeling van een visie. In dit hoofdstuk lichten we de belangrijkste uitgangspunten voor de visieontwikkeling in Den Helder toe. Daarbij gaan we achtereenvolgens in op de volgende aspecten:

- de samenstelling van de doelgroep laaggeletterde vrouwen (paragraaf 2.1);
- het huidige beleid ten aanzien van laaggeletterdheid (2.2);
- mogelijk nieuw beleid en de mate waarin (nieuw) beleid voorziet in een optimaal bereik van de doelgroep (2.2).

2.1 Doelgroep laaggeletterden en laaggeletterde vrouwen

Via de website GeletterdheidInZicht.nl kunnen gemeenten zicht krijgen op de samenstelling van de groep laaggeletterden in hun gemeente. Deze data hebben enkel betrekking op mensen in de leeftijdscategorie 16 tot 65 jaar die moeite hebben met taal. De website geeft per gemeente de verdeling van de groep laaggeletterden in zeven subdoelgroepen (in de figuur hieronder aangemerkt met de letters A tot en met G). Daarbij is ook per doelgroep aangegeven hoe groot het aandeel vrouwen binnen die groep is.

Volgens GeletterdheidInZicht.nl is circa 9 procent van de inwoners van Den Helder in de leeftijdsgroep 16 tot 65 jaar laaggeletterd. Dit is iets minder dan het landelijk gemiddelde van 12 procent. Op basis van de som van de zeven doelgroepen zijn er in Den Helder circa 4.100 laaggeletterde inwoners in de leeftijd van 16 tot 65 jaar. Naar schatting bestaat de groep laaggeletterden vrouwen in Den Helder uit ongeveer 2.140 vrouwen.⁴

In de onderstaande tabel 1 is de verdeling van de laaggeletterde vrouwen over de verschillende doelgroepen weergegeven. In Den Helder zijn de drie grootste doelgroepen:

- F. migranten (30+) met een partner en/of kinderen (24 procent van de laaggeletterden, onder wie circa 520 vrouwen);
- B. Nederlandse niet-actieven (50+) met een gezin (15 procent van de laaggeletterden, onder wie circa 410 vrouwen);
- A. Nederlandse werkenden (50+) met een gezin (13 procent van de laaggeletterden, onder wie circa 300 vrouwen).

⁴ Het aantal laaggeletterde vrouwen is een raming en komt niet rechtstreeks uit geletterdheid in zicht.

Gemiddeld in Nederland maakt de doelgroep personen met een migratieachtergrond (30+ met een partner en/of kinderen) zo'n 31 procent van de doelgroep laaggeletterden uit. In Den Helder is dit aandeel dus kleiner. Het percentage laaggeletterden uit de doelgroep Nederlandse niet-actieven (50+) is in den Helder daarentegen groter dan gemiddeld in Nederland (10 procent). Voor de doelgroep Nederlandse werkenden (50+) met een gezin is het percentage laaggeletterden ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Tabel 1. Raming van de omvang en samenstelling van de doelgroep laaggeletterde personen inclusief vrouwen in Den Helder (16-65 jaar)⁵

DOELGROEP A			DOELGROEP B			DOELGROEP C			DOELGROEP D		
Nederlandse werkenden (50+) met gezin			Nederlandse niet-actieven (50+) met gezin			Nederlandse werkenden (30-50 jaar)			Oudere Nederlandse singles (50+)		
	Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen
Den Helder	530 - 13%	300	Den Helder	610 - 15%	410	Den Helder	310 - 8%	140	Den Helder	470 - 12%	260
Nederland	14%		Nederland	10%		Nederland	8%		Nederland	9%	
DOELGROEP E			DOELGROEP F			DOELGROEP G			GEMIDDELDE		
Jongeren (<30) zonder partner of kinderen			Migranten (30+) met partner en/of kinderen			Diversen			Totaal aantal/gemiddeld percentage		
	Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen		Personen	Waarvan vrouwen
Den Helder	400 - 10%	190	Den Helder	960 - 24%	520	Den Helder	760 - 19%	330	Den Helder	4.020 - 9%	2.140
Nederland	11%		Nederland	31%		Nederland	16%		Nederland	12%	
*het aantal laaggeletterde vrouwen in Den Helder is geraamd aan de hand van het percentage laaggeletterde vrouwen per doelgroep in Nederland.											

2.2 Reflectie op het huidige beleid en kansen voor nieuw beleid

Het huidige beleid van de gemeente Den Helder

In Den Helder hebben organisaties die zich onder andere bezighouden met de thema's 'empowerment van vrouwen' en 'laaggeletterdheid', een gezamenlijk netwerk gevormd (meer hierover in 4.1). De gemeente is aanwezig bij periodieke overleggen (vier à vijf keer per jaar) van deze netwerkgroep, maar heeft verder weinig direct contact met de aanbieders.

⁵ Bron: www.geletterdheidinzicht.nl (geraadpleegd op 7 mei 2020) en Huijts et al, 2020., bewerking Panteia. Aantallen afgerond op tientallen.

De planvorming rondom empowerment en laaggeletterdheid wordt in de meeste gevallen geïnitieerd vanuit een of meer partijen uit dit netwerk. De gemeente heeft dan een faciliterende rol in de vorm van financiering of doorverwijzing naar een van de organisaties die taalondersteuning of trainingen of cursussen empowerment aanbiedt.

Het huidige beleid van de gemeente Den Helder omtrent laaggeletterdheid is voornamelijk verbonden aan het thema 'armoede en schulden'. Ongeveer 6,2 procent van de huishoudens in Den Helder ontvangt een bijstandsuitkering, tegen 5,2 procent van alle Nederlandse huishoudens. Hulpverleners bij de gemeente (onder anderen consultants bij de afdeling Sociaal Domein) constateerden relatief veel laaggeletterdheid bij de mensen die voor hulp bij hen kwamen. Hieruit ontstond het idee voor een aanpak laaggeletterdheid vanuit de gemeente, met het accent op trainingen om de financiën op orde te houden en de thuisadministratie goed in te richten en bij te houden.

Het doel van de aanpak van laaggeletterdheid van de gemeente Den Helder is om inwoners te faciliteren, zodat zij uiteindelijk zelfredzaam, actief en economisch zelfstandig kunnen zijn in de samenleving. Om dit te bereiken, zet de gemeente niet alleen in op een betere beheersing van taalvaardigheden, maar ook op de verbetering van reken- en digitale vaardigheden.

De relevante beleidsdocumenten voor het thema 'laaggeletterdheid en armoede' in de gemeente Den Helder zijn:

- **het Beleidskader Sociaal Domein;**
- **het Taalakkoord Noord-Holland Noord;**
- **het programma Meedoen! – een vuist tegen armoede.** Dit programma kent diverse programmalijnen waarin laaggeletterdheid een plaats heeft gekregen:
 - binnen de programmalijn schuldhulpverlening hebben het college en de gemeenteraad begin 2020 het 'Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2020. De cirkel is rond' vastgesteld;
 - binnen de programmalijn generationele overdracht en laaggeletterdheid is in april 2020 het Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid geschreven.

Hieronder lichten we de inhoud met betrekking tot laaggeletterdheid uit de beleidsdocumenten kort toe.

Beleidskader Sociaal Domein

In het Beleidskader Sociaal Domein (Helders Sociaal Beleid) geeft de gemeente Den Helder aan dat de inwoners kansen moeten krijgen om mee te doen, te werken, zich te ontwikkelen en veilig en gezond op te groeien.⁶ De gemeente wil hen daarin ondersteunen en biedt hulp op verschillende terreinen. Hoewel de meeste inwoners zelfredzaam zijn en veel zelf kunnen regelen, zijn er anderen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken om hun eigen kracht (weer) te vinden. Ondanks de gunstige economische ontwikkeling in de afgelopen jaren en de resulterende daling van de werkloosheid heeft een deel van de inwoners (nog) geen aansluiting op de arbeidsmarkt. Binnen de groepen mensen met een arbeidsbeperking, lager opgeleiden en statushouders is hun aandeel het grootst.

Het strategische doel van het sociaal beleidskader is 'een ontwikkeling van de Helderse samenleving, waarin iedereen kan meedoen en waar nodig wordt ondersteund om de eigen kracht en mogelijkheden te benutten'. Dit strategische doel is uitgewerkt in onder meer de volgende concrete doelen van het sociaal beleid:

- het aantal inwoners met problematische schulden is afgenomen en minder inwoners leven in armoede;
- Den Helder telt minder werklozen en bijstandsgerechtigden;
- mensen weten elkaar te vinden en ondersteunen elkaar daar waar mogelijk in de eigen leefomgeving.

Taalakkoord Noord-Holland Noord

Op 1 oktober 2016 is het Taalakkoord Noord-Holland Noord in werking getreden. Dit akkoord loopt tot en met 31 december 2020. In het akkoord is de ambitie vastgelegd om een duurzame visie op volwasseneneducatie tot stand te brengen en een daarbij behorende gezamenlijke aanpak van de thema's 'werk en inkomen', 'gezondheidsvaardigheden' en 'sociale inclusie'. De regio Noord-Holland Noord kent een verbinding in de vorm van doorverwijzing tussen opleidingen met diploma-erkenning (formeel aanbod) en cursussen zonder diploma-erkenning (non-formeel aanbod). Daarbij wordt gebruikgemaakt van professionele leerkrachten, vrijwilligers en digitale leermiddelen. Dit taalakkoord sluit aan bij het landelijke actieprogramma Tel mee met Taal.

⁶ Bron: Helders Sociaal Beleid. Het Sociale Verhaal van Den Helder. Gemeente Den Helder, december 2019.

Programma: Meedoen! – een vuist tegen armoede.

In 2017 is de nota 'Meedoen! Tegen armoede en sociaal isolement. Armoedebeleid gemeente Den Helder 2017-2020' vastgesteld. Deze nota stond onder andere aan de basis van het Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2020. De cirkel is rond.⁷ Dit plan besteedt ook aandacht aan het onderwerp 'laaggeletterdheid'. Binnen de schuldhulpverlening en de armoedebestrijding is aandacht voor laaggeletterdheid, omdat dit vaak een van de oorzaken is van te ver opgelopen financiële problemen. De gemeente neemt laaggeletterdheid daarom standaard op in het werkproces van schuldhulpverlening. Concreet heeft de aanpak van laaggeletterdheid een plaats gekregen binnen de activiteiten voor preventie en vroegsignalering, gericht op de uitvoering van het sociaal beleid.

De consulenten schuldhulpverlening bij de gemeente Den Helder worden getraind in het herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en het doorverwijzen van laaggeletterden. Ook worden zij getraind in het gebruik van de screeningsinstrumenten Taalmeter, Rekenmeter en Digimeter.⁸ Afhankelijk van de uitkomsten van deze screeninginstrumenten verwijzen zij inwoners 'warm' door naar het Taalhuis en/of ander passend aanbod om hun basisvaardigheden te verbeteren.

Daarnaast wordt het aanbod van budgetteringscursussen uitgebreid met de cursus Voor 't zelfde geld.⁹ Deze cursus is zodanig opgezet dat vrijwilligers hem kunnen geven. Bijvoorbeeld vrijwilligers van MEE & de Wering of Humanitas. De cursussen vallen naar verwachting binnen het subsidiebudget van de gesubsidieerde instellingen.

Kansen voor nieuw beleid

De gemeente Den Helder heeft vanaf 2020 nieuw beleid voor de aanpak van laaggeletterdheid in de gemeente. De uitvoering van dit nieuwe beleid is geconcretiseerd in het Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid.

⁷ Bron: Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2020. De cirkel is rond. Gemeente Den Helder, 2019.

⁸ De screeningsinstrumenten van Stichting Lezen & Schrijven tonen in korte tijd aan of iemand mogelijk moeite heeft met een van de basisvaardigheden (lezen, rekenen en digitale vaardigheden). Ze geven een indicatie of er sprake is van laaggeletterdheid, maar – let op! – geen niveaubepaling of toetsresultaat.

⁹ Voor 't zelfde geld is een methode van Stichting Lezen & Schrijven die speciaal gemaakt is voor mensen die hun administratie op orde willen brengen en houden en die moeite hebben met lezen, rekenen en schrijven. Door de lessen te volgen, krijgen de deelnemers een goed overzicht van hun financiën en alles wat daarbij hoort. Het taalniveau van de lessen ligt rond 1F.

Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid

In het Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid zijn concrete acties geformuleerd om in 2020 de laaggeletterdheid van inwoners aan te pakken. Het doel van deze aanpak is breed geformuleerd en empowerment van de inwoners kan hier ook zeker toe gerekend worden, aldus de gemeente.

De gemeente Den Helder geeft aan dat de verbetering van taalvaardigheden er onder meer voor zorgt dat inwoners hun financiën beter op orde krijgen en houden. Verbetering van de basis- en financiële vaardigheden draagt namelijk bij aan vermindering van armoede en betere perspectieven op de arbeidsmarkt. Daarnaast kan de verbetering van geletterdheid mogelijk bijdragen aan versterking van het zelfbeeld en de mate waarin iemand zich onderdeel voelt van de samenleving. Het succes van deze aanpak zit volgens de gemeente in de integrale aanpak en samenwerking tussen de vindplaatsen: taalaanbieders en onderwijs, gemeente, het Taalhuis en andere partners. Zowel de aanpak van laaggeletterdheid als het voorkomen van de generationele overdracht vergt een lange adem voordat resultaat zichtbaar wordt.

De concrete acties uit het Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid zijn:

Eenvoudige communicatie

Den Helder wil bevorderen dat alle communicatie vanuit de gemeente B1-niveau heeft. Met eenvoudige communicatie kan de doelgroep beter en sneller worden bereikt.

Meer mogelijkheden creëren om de doelgroep te herkennen

Binnen de gemeente zijn diverse regelingen en ondersteuningstrajecten die te maken hebben met de inkomenspositie van de inwoners. Hierdoor heeft de gemeente veel contactmomenten met de potentiële doelgroep. Bij deze contactmomenten wil de gemeente laaggeletterden herkennen. Het streven is dat de diverse consulenten laaggeletterdheid bij de doelgroep herkennen, dat zij het onderwerp vervolgens bespreekbaar maken en dat zij de doelgroep doorverwijzen naar het Taalhuis Den Helder of direct naar een passend aanbod.

Beschikbaar stellen van een passend aanbod

Vooralsnog is het aanbod gericht op mensen die hun administratie op orde willen brengen en houden en mensen die moeite hebben met lezen, rekenen en schrijven.

De aanpak van laaggeletterdheid van individuele inwoners is voor de gemeente geen doel op zich, maar een middel. Met de verbetering van lees- en rekenvaardigheden kunnen de inwoners zelfstandig brieven lezen of budgetteren, zodat zij op een verantwoorde wijze kunnen omgaan met hun financiën. Op deze wijze wordt taal gebruikt als middel voor het achterliggende doel van financiële stabiliteit. Het concrete cursusaanbod is nog niet specifiek vastgesteld. Het aanbod zal niet direct gericht zijn op empowerment, maar indirect is hier zeker sprake van.

3 Planvorming

Op basis van haar visie kan een gemeente een plan voor de aanpak van laaggeletterdheid uitwerken, met daarin speciale aandacht voor laaggeletterde vrouwen. In dit hoofdstuk beschrijven we de volgende stap: de planvorming. Daarbij gaan we in op de volgende aspecten in de gemeente Den Helder:

- verdiepen in de doelgroepen (paragraaf 3.1);
- lokaliseren en benaderen van de doelgroepen (paragraaf 3.2).

3.1 Verdiepen in de doelgroepen

Op basis van het huidige beleid, maar naar verwachting ook binnen het nieuwe beleid, onderscheidt de gemeente Den Helder een aantal groepen waarvoor ze speciale aandacht heeft. Hierbij moeten we opmerken dat toen de gemeente haar beleid ontwikkelde, de Handreiking Doelgroepenanalyse nog niet beschikbaar was. Mede hierdoor wijken de door Den Helder geselecteerde aandachtsgroepen af van de doelgroepen in de recent gelanceerde Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid. In dit praktijkvoorbeeld proberen wij desondanks de door de gemeente en partners genoemde aandachtsgroepen zo veel mogelijk te relateren aan de doelgroepen uit de doelgroepenanalyse.

Op basis van de beleidsstukken en de interviews onderscheiden we de volgende specifieke aandachtsgroepen in Den Helder:

1. **inwoners in armoede;**
2. **laaggeletterden in de gemeente.**

Hieronder lichten we deze aandachtsgroepen van Den Helder nader toe. Daarbij duiden we ook telkens de uitgangspunten voor de ondersteuning. Overigens valt het op dat bij deze aandachtsgroepen de grootste doelgroep van laaggeletterde vrouwen in Den Helder niet specifiek is vertegenwoordigd. Dit is namelijk de groep personen met een migratieachtergrond (doelgroep F). Deze groep bestaat naar schatting uit 520 vrouwen, oftewel 24 procent van de laaggeletterden in Den Helder.

Inwoners in armoede

Zoals aangegeven is het bestrijden van armoede het uiteindelijke doel van het beleid voor laaggeletterdheid en empowerment van de gemeente Den Helder. De aandachtsgroep inwoners in armoede wijkt af van de doelgroepen uit de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid.

Deze aandachtsgroep is een combinatie van meerdere doelgroepen, met een diverse samenstelling van jong en oud, verschillende gezinssamenstellingen en zowel mensen met als zonder migratieachtergrond. Ook kunnen het zowel inwoners met een uitkering zijn als werkenden die in de praktijk niet genoeg overhouden om uit hun armoede te geraken. Families leven soms al diverse generaties voornamelijk van een uitkering, een bestaan op de rand van armoede. Zonder ondersteuning lopen de kinderen uit deze families het risico hetzelfde patroon over te nemen van hun ouders.

De gemeente Den Helder wil met het Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid meer zicht krijgen op de groep laaggeletterden in de gemeente en op basis daarvan een passend aanbod creëren. Verdere duiding van de omvang en kenmerken van de doelgroepen in het kader van dit programma heeft tot op heden nog niet plaatsgevonden. Ook de leerwensen van de doelgroep zijn (nog) niet volledig in beeld bij de gemeente. De gemeente Den Helder geeft aan dat deze (nog) niet zijn geïnventariseerd. Wel is duidelijk dat laaggeletterdheid indirect wordt aangepakt in de vorm van de bevordering van betere administratieve en financiële zelfredzaamheid.

Laaggeletterden in het algemeen

De gemeente Den Helder maakt vooralsnog geen onderscheid tussen doelgroepen van laaggeletterden. Op dit moment is de aandacht op de brede doelgroep(en) vooral vanuit de ondersteunende organisaties georganiseerd. De gemeente speelt hier vooral een financierende en faciliterende rol in. Een definitief beeld van de samenstelling van de doelgroep is er dan ook nog niet.

De gemeente krijgt, via het contact met het Taalhuis, informatie over het aantal inwoners dat via het Taalhuis wordt doorverwezen naar organisaties met aanbod voor laaggeletterden. In de jaarlijkse rapportages aan de gemeente neemt het Taalhuis ook op hoe ze bij het Taalhuis zijn terechtgekomen, waar ze naar zijn doorverwezen, welk traject ze zijn gestart en of het iemand is met Nederlands als moedertaal of Nederlands als tweede taal (niet-moedertaalspreker). Dit geeft een indicatie van de doelgroepen in de groep laaggeletterden binnen de gemeente. Er wordt echter niet bijgehouden of het gaat om mannen of vrouwen, inwoners met of zonder een migratieachtergrond en wat hun leeftijd is.

Ook voor het zicht op de empowerment van laaggeletterde vrouwen spelen de uitvoerende partijen een belangrijke rol. In Den Helder verloopt de samenwerking tussen de verschillende aanbieders en het Taalhuis dermate goed dat de gemeente tot op heden geen aanleiding heeft om hier meer sturend in op te treden. Zo komt het voor dat het Taalhuis vrouwen naar aanbieders doorverwijst met als reden 'het creëren van meer zelfredzaamheid'. Dit kan duiden op laaggeletterde vrouwen die zoeken naar hulp bij het creëren van meer zelfredzaamheid door middel van het empowermentaanbod. Vooralsnog is dit echter een aanname. Op dit moment is er weinig inhoudelijke afstemming tussen de gemeente en de aanbieders. Hierdoor is het voor de gemeente lastig om de doelgroepen meer te kunnen duiden. Tussen de verschillende aanbieders bestaat wel regelmatige inhoudelijke afstemming van het aanbod.

3.2 Lokaliseren en benaderen van de doelgroepen

In de Handreiking Doelgroepenanalyse zijn diverse suggesties opgenomen hoe gemeenten verschillende doelgroepen van laaggeletterde vrouwen het beste kunnen lokaliseren en benaderen. Daarbij staat de vraag centraal welke organisaties/netwerken de gemeente kan betrekken bij het lokaliseren van de doelgroepen. Bij de (typen) organisaties die een gemeente hierbij kan betrekken, maakt de Handreiking een uitsplitsing naar de domeinen 'werk', 'familie' en 'vrije tijd'.¹⁰ Daarnaast kunnen bibliotheken, Taalhuizen en regionale opleidingscentra (roc's) altijd een rol spelen.

In deze paragraaf leggen we de suggesties uit de Handreiking Doelgroepenanalyse naast de werkwijzen van de gemeente Den Helder. Hierbij merken wij nogmaals op dat ten tijde van de ontwikkeling van de plannen in Den Helder de Handreiking Doelgroepenanalyse nog niet beschikbaar was. Het is dus geenszins de bedoeling om hiermee een oordeel te vellen over het beleid van de gemeente Den Helder. We willen vooral inzicht geven in wat er in Den Helder al in gang is gezet en mogelijk inspiratie bieden voor aanvullende acties.

Na het identificeren van de organisaties die de gemeente Den Helder heeft betrokken bij het lokaliseren van de aandachtsgroep, gaan we een stapje verder. We lichten ook (op hoofdlijnen) toe op welke wijze de genoemde organisaties de laaggeletterden daadwerkelijk benaderen en werven voor deelname aan het empowerment- en/of taalaanbod.

¹⁰ Het begrip 'familie' is breder dan alleen de directe familie en omvat ook het sociale netwerk.

Daarbij maken we onderscheid tussen de volgende vormen van benadering:

- Directe benadering: mogelijke deelnemers persoonlijk benaderen.
- Indirecte benadering: andere partijen de laaggeletterde vrouwen op het aanbod laten attenderen en/of laten doorsturen naar het aanbod.
- Algemene, niet-gerichte benadering: algemene promotiematerialen zoals posters en flyers inzetten.
- Passieve benadering, zonder gerichte marketing: steunen op mond-tot-mondreclame en/of actieve zoekacties van de doelgroep(en).

Lokaliseren en benaderen van inwoners in armoede

De aandachtsgroep inwoners in armoede, waar de gemeente Den Helder zich in haar beleid voornamelijk op richt, wordt niet apart benoemd in de Handreiking Doelgroepenanalyse. Omdat armoede relatief vaker voorkomt bij niet-werkenden, kijken we voor de mogelijkheden van het lokaliseren van de doelgroep naar de groepen die (deels) bestaan uit niet-werkenden. In tabel 2 zijn de suggesties voor de lokalisering van niet-werkenden weergegeven. Daarbij is aangegeven of de gemeente Den Helder deze op dit moment al gebruikt.

Het lokaliseren van vrouwen met een bijstandsuitkering gebeurt op de volgende wijze:

- Directe benadering: de gemeente zelf lokaliseert en benadert vrouwen met een bijstandsuitkering, omdat alle bijstandsgerechtigden in de bestanden van de gemeente zijn geregistreerd. Dit is een directe vorm van benadering die goed mogelijk is.

Vrouwen die geen uitkering ontvangen, omdat zij werken of omdat de partner volledig voorziet in het inkomen van het huishouden, zijn moeilijk direct te benaderen. Voor deze groep vrouwen wordt gebruikgemaakt van:

- Indirecte benadering: de organisaties die het taalondersteunings- en empowermentaanbod verschaffen of alleen een doorverwijzende functie hebben, weten welke organisatie het meest geschikt is om inwoners te helpen als zij bij hen binnenkomen.
- Algemene, niet-gerichte benadering: in de bibliotheek en de wachtkamers bij een aantal huisartsen is informatie en promotiemateriaal te vinden voor het taal- en empowermentaanbod.
- Passieve benadering: mond-tot-mondreclame is een effectieve manier van verspreiding die de aanbieders in de gemeente Den Helder gebruiken.

Tabel 2. Suggesties voor organisaties die gemeenten kunnen betrekken bij het lokaliseren van inwoners in armoede

Type	Organisatie	Voor deze doelgroep ingezet in gemeente Den Helder
Algemeen	Bibliotheken	√
	Taalhuizen	√
	Roc	
Werk	Gemeente: dienst Werk & Inkomen, schuldhulpverlening	√
	Werkbedrijf	
	UWV	
	Uitzendbureaus	
	Leerwerkloketten	
	Werkgevers (SW- bedrijf, bedrijven met bijbaantjes)	
	Werkgevers (in de schoonmaakbranche, agrarische bedrijven, (technische) industrie, landbouw en horeca, zorgpersoneel)	
	Bedrijfscontactpersoon van gemeente	
Familie	Winkels, voedsel- en kledingbank	
	Gelegenheden voor familiefeestjes (horeca, recreatie)	
	Buurthuis, praktijkondersteuners, ouder(s)	√
	Zorgverleners: ziekenhuizen, huisartsen, jeugdzorg, apotheek, hospice, bevolkingsonderzoek, wijkzorg, verzorgings-/verpleeghuizen.	√
	Scholen van (klein)kinderen.	
Vrije tijd	Vrijtijdsverenigingen en hobbyclubs	
	Moskee, kerk/parochie, buurthuis	√
	Socialmedia-influencers op YouTube	
	Winkels (mediamarkt, bouwmarkt, tattooshop, kapper, snackbar of shoarmatent), cafés, uitgaansgelegenheden, festivals	
	Openbaar vervoer, camping, autogarage	

Bron: ROA, Etil, ECBO, bewerking Panteia

Lokaliseren en benaderen van alle laaggeletterden

Voor de benadering van de brede groep laaggeletterden in het algemeen hanteren de gemeente en de organisaties meerdere strategieën¹¹:

- Indirecte benadering. Via het Taalhuis worden deelnemers doorverwezen naar taaltrainingen van verschillende aanbieders. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om ROC Kop van Noord-Holland, KopGroep Bibliotheken en het Internationaal Vrouwencentrum (IVC). Illustratief voor deze indirecte benadering is de connectie tussen het Taalhuis en het IVC. Wanneer het Taalhuis een vrouw op de mogelijkheden bij het IVC wijst, is het aan de vrouw zelf om de stap daarnaartoe te zetten. Het stimuleren van het eigen initiatief hierin wordt gezien als de eerste stap richting empowerment. In de toekomst wil het Taalhuis iets directer kunnen doorverwijzen, door een vrouw die langskomt, als zij dat graag wil, ook meteen bij het IVC aan te melden. Ook buurthuizen en buurtverenigingen spelen een rol bij de bewustmaking van vrouwen van de mogelijkheden voor empowerment. Daar worden vrouwen eveneens gestimuleerd om zelf de eerste stap te zetten richting het Taalhuis, de bibliotheek, het IVC, de gemeente of MEE & de Wering. Waar het de trainingen empowerment van IVC betreft, verwijst de gemeente vrouwen in de bijstand ook door naar het IVC. Bijstandsgerechtigden moeten meewerken aan de hulp die de gemeente oplegt of aanbiedt. Personen in de bijstand zijn verplicht om een tegenprestatie naar vermogen te leveren als de gemeente dat van hen vraagt. Hierbij gaat het om onbetaalde en voor de samenleving nuttige activiteiten. De activiteiten hoeven niet bij te dragen aan hun re-integratie. Wanneer zij de tegenprestatie weigeren te leveren, kan de gemeente hun bijstandsuitkering verlagen.¹²
- Algemene, niet-gerichte benadering. Bij alle organisaties die taalondersteuning of trainingen empowerment aanbieden, liggen flyers en is het aanbod te zien op hun website. Ook bij een aantal huisartsen is informatie en promotiemateriaal te vinden voor het taal- en empowermentaanbod. Daarnaast hebben de organisaties bij het opstarten van het Taalhuis in de gemeente een symposium georganiseerd waarbij een groot aantal organisaties aanwezig was. Hier konden inwoners, maar ook de organisaties onderling, kennismaken met het aanbod. Voor goede doorverwijzing binnen de gemeente is het belangrijk dat alle organisaties van elkaar weten wat ze doen en waarvoor inwoners er terecht kunnen. Ook beschikt het IVC over een breed

¹¹ Voor deze brede groep is het niet mogelijk een tabel te maken met organisaties die (mogelijk) een rol kunnen spelen. Het gebruik van zo'n tabel is alleen zinvol wanneer er een selectie van organisaties in de gemeente wordt getoond. Dat is in Den Helder niet mogelijk.

¹² Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijstand/vraag-en-antwoord/wat-zijn-mijn-rechten-en-plichten-in-de-bijstand>.

en goed werkend pr-systeem. Via persberichten, Facebook en de website geeft het IVC veel aandacht aan het aanbod. Vrouwen worden gestimuleerd om bij het IVC binnen te lopen, zodat snel gekeken kan worden wat een passende cursus zou zijn.

- Passieve benadering. Een deel van de vrouwen in de gemeente vindt het taalaanbod via mond-tot-mondreclame. De positieve ervaring die een vrouw met het aanbod heeft, is belangrijk om andere vrouwen die sceptisch zijn of zich wellicht schamen over deelname aan dit soort trainingen of cursussen, mogelijk over te halen.

De gemeente Den Helder stemt de voorlichting over de mogelijkheden voor cursussen en trainingen af op laaggeletterden. De informatie die ze verstrekt aan inwoners is toegankelijk geschreven en voor iedereen te begrijpen. Overigens geldt dit niet alleen voor voorlichting richting de doelgroep, maar voor alle communicatie-uitingen. De gemeente communiceert daarom op maximaal taalniveau B1.¹³

¹³ Voor Nederlandstaligen worden de Standaarden en eindtermen van (Instroom, 1F, 2F) gebruikt. Voor anderstaligen bestaat het Raamwerk NT2 (A1, A2, B1, B2, C1, C2). De Standaarden en eindtermen van en het Raamwerk NT2 worden vaak door elkaar gebruikt. Ze lijken sterk op elkaar, maar zijn niet hetzelfde. Het verschil heeft onder meer te maken met het woordenschatniveau en de kennis van Nederlandse situaties (op beide scores Nederlandstaligen meestal hoger dan anderstaligen).

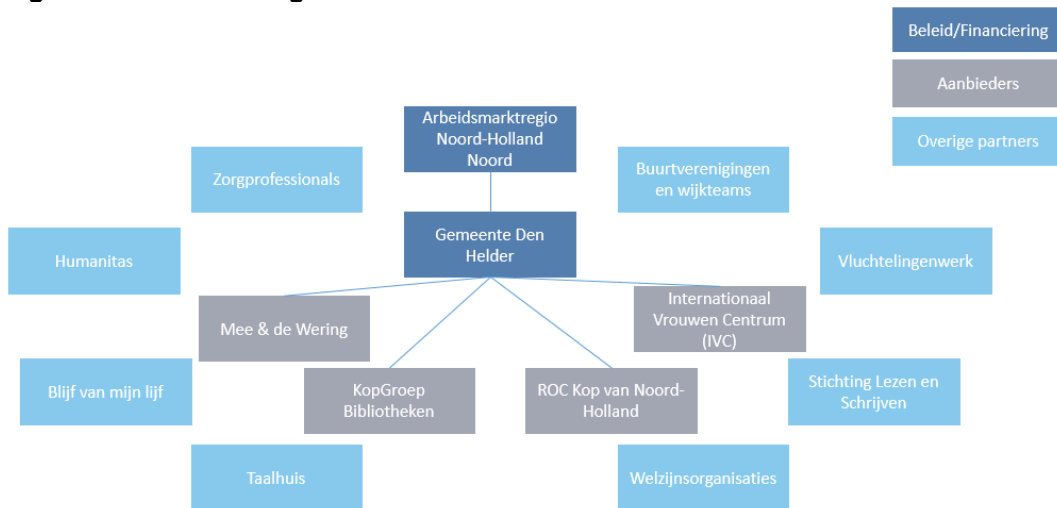

4 Uitwerking van het plan

In het vorige hoofdstuk zijn de contouren geschetst voor de vorming van een plan voor de empowerment van laaggeletterde vrouwen in de gemeente Den Helder. Dit hoofdstuk schetst het concrete aanbod dat de betrokken organisaties vanuit de gemeente Den Helder hiervoor beschikbaar stellen. We gaan in op:

- betrokken organisaties (4.1);
- bepaling van een passend aanbod (4.2);
- financiering van het aanbod (4.3).

Figuur 1. Betrokken organisaties

4.1 Betrokken organisaties

In de gemeente Den Helder zijn verschillende organisaties actief betrokken bij het empowermentaanbod voor laaggeletterde vrouwen. Hun specifieke rol en intensiteit van betrokkenheid verschillen. In bovenstaand figuur 1 is het volledige netwerk rond het empowermentaanbod schematisch weergegeven, onderscheiden naar de volgende vormen van betrokkenheid:

- **Beleid en financiering:** hiervoor zorgen de gemeente en indirect het samenwerkingsverband binnen de arbeidsmarktregio.
- **Aanbieder** van empowerment en/of taalaanbod: deze organisaties verzorgen niet alleen het aanbod, maar zijn ook actief in het lokaliseren en benaderen van de aandachtsgroepen.

- **Overige partners:** deze organisaties spelen een ondersteunende rol, bijvoorbeeld door mee te helpen bij het enthousiasmeren en werven van laaggeletterde vrouwen voor het empowermentaanbod of door actief hiernaar door te verwijzen.

Hieronder lichten we de belangrijkste spelers en hun rol bij het empowermentaanbod kort toe.

Gemeente (beleid, financiering)

De gemeente is vier tot vijf keer per jaar aanwezig bij overleggen van de netwerkgroep met de belangrijkste aanbieders. Bij deze bijeenkomsten delen de betrokken organisaties actuele ontwikkelingen, maken hun wensen kenbaar en/of stellen het aanbod bij. De gemeente heeft een faciliterende rol in de vorm van financiering of doorverwijzing naar een aanbieder of het Taalhuis. In september start de gemeente met het traject Powervrouwen (meer hierover in 4.2.1). De gemeente heeft daarnaast een samenwerking met de zeventien andere gemeenten die in de arbeidsmarktregio Noord-Holland Noord participeren in de aanpak van laaggeletterdheid.^{14,15} De regionale aanpak laaggeletterdheid richt zich op inwoners van 18 jaar en ouder die hun Nederlands willen verbeteren. Om inwoners goed taalonderwijs te bieden, werken gemeenten nauw samen met ROC Kop van Noord-Holland, Taalhuizen in de deelnemende gemeenten en vrijwilligersorganisaties. De arbeidsmarktregio Noord-Holland Noord faciliteert de onderwijstrajecten met leerkrachten, vrijwilligers en digitale leermiddelen. Het lesaanbod bestaat uit samenspraak, conversatieles, taalmaatjes, Taal voor Thuis, een leeskring voor beginners en digitale lessen. Ook zijn er themagerichte bijeenkomsten, bijvoorbeeld over gezondheid of werk.

KopGroep Bibliotheken (aanbieder)

De bibliotheek in Den Helder biedt verschillende vormen van taalondersteuning aan. Het aanbod is voornamelijk gericht op inwoners met Nederlands als moedertaal (NT1). Voor formele taalondersteuning aan mensen met Nederlands als tweede taal verwijst de bibliotheek door naar het roc of stemt ze met het roc af hoe iemand aan een geschikte activiteit kan deelnemen. De bibliotheek in Den Helder biedt taalondersteuning aan in de vorm van individuele trajecten, het Taalcafé en taalmaatjes. Werken aan taalvaardigheden door gebruik te maken van dit aanbod, draagt

¹⁴ De deelnemende gemeenten van de arbeidsmarktregio Noord-Holland Noord zijn: Alkmaar, Bergen (NH), Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel en Uitgeest.

¹⁵ <https://www.regioalkmaar.nl/page/nieuwsberichten/samenwerking-laaggeletterdheid.php>.

indirect ook bij aan versterking van de zelfredzaamheid en zelfverzekerdheid van inwoners.

Het Taalhuis (doorverwijzing)

Het Taalhuis heeft een doorverwijzende functie en valt onder de paraplu van de bibliotheek. Het is daarnaast onderdeel van het Taalnetwerk Den Helder en Schagen. De totstandkoming van het Taalhuis had een aanlooperperiode van een jaar. Partijen moesten aftasten wat hun positie was en er moesten ook financiële afspraken gemaakt worden. Het Taalhuis biedt zelf geen cursussen of trainingen aan, maar een vaste professional verwijst mensen door naar een van de aanbieders die actief is in de gemeente, afhankelijk van de hulpvraag en leerbehoeften van de inwoner. Mensen die bij het Taalhuis komen (of door een organisatie zijn doorverwezen) krijgen een individueel intakegesprek met een professional om na te gaan welke behoefte zij precies hebben en welke organisatie het meest geschikt is om in die behoefte te voorzien.

ROC Kop van Noord-Holland¹⁶ (aanbieder)

Het roc biedt formeel taalonderwijs aan voor mensen met Nederlands als tweede taal (NT2). Daarnaast werkt het samen met andere organisaties, zoals het IVC en de bibliotheek, bij de facilitering van non-formele taalondersteuning voor inwoners met Nederlands als moedertaal.

MEE & de Wering (aanbieder)

MEE & de Wering is een organisatie voor maatschappelijke dienstverlening en cliëntondersteuning. Ze initieert, ontwikkelt en voert projecten uit die de zelfredzaamheid en participatie van inwoners bevorderen. MEE & de Wering biedt cursussen empowerment en individuele trajecten voor zowel mannen als vrouwen.

Internationaal Vrouwencentrum (IVC) Den Helder (aanbieder)

Het IVC is een laagdrempelige voorziening, waar iedere vrouw welkom is om kennis te maken en contacten te leggen. De missie van het IVC is vrouwen zodanig empoweren dat zij sociaal zelfredzaam en financieel onafhankelijk worden. Het IVC organiseert cursussen, activiteiten en projecten om vrouwen te helpen bij het integratie-, participatie-, emancipatie-, en bewustwordingsproces binnen de Helderse samenleving. Ook coacht het IVC vrouwen naar verdere opleiding, stage, vrijwilligerswerk

¹⁶ Door omstandigheden heeft er geen gesprek kunnen plaatsvinden met een vertegenwoordiger van ROC Kop van Noord-Holland. Hierdoor is de informatie over het aanbod en de werkwijzen van deze organisatie beknopter.

en betaald werk. Bovendien verwijst het door naar organisaties waarmee het IVC samenwerkt.

Overige partners

De overige partners spelen een ondersteunende rol. Bijvoorbeeld door mee te helpen bij het enthousiasmeren en werven van laaggeletterde vrouwen voor het empowermentaanbod, of door vrouwen bewust te maken van de mogelijkheden van het aanbod bij de uitvoerende partijen. Dit zijn onder andere:

- Stichting Lezen en Schrijven
- Vluchtelingenwerk
- Humanitas
- buurthuizen en/of buurtverenigingen en wijkteams
- Blijf-van-mijn-lijfhuis
- welzijnsorganisaties
- zorgprofessionals (zoals de huisarts)

4.2 Passend aanbod bepalen

Als inspiratie voor mogelijk empowermentaanbod voor laaggeletterde vrouwen presenteren we hier eerst kort het aanbod in de gemeente Den Helder. Om te bepalen wat passend aanbod is, is het belangrijk te achterhalen wat de motieven en leerwensen van de doelgroepen zijn. Daarom beschrijven we hieronder wat we weten over de aansluiting van dit aanbod bij de leerbehoefte van de doelgroepen.

Empowermentaanbod

Het empowermentaanbod wordt in Den Helder voor het grootste gedeelte bepaald door de organisaties. De gemeente blijft in de meeste gevallen op de achtergrond en is in die zin niet direct betrokken. De gemeente kiest er op deze manier voor om zo veel mogelijk vraaggericht te kunnen werken vanuit de praktijk. Een uitzondering hierop is het nieuw op te starten traject Powervrouwen, dat wel door een medewerker van de gemeente zelf wordt gecoördineerd. In de gemeente Den Helder bestaat momenteel het volgende aanbod.¹⁷

¹⁷ In bijlage 1 zijn uitgebreide beschrijvingen van de trainingen en cursussen opgenomen, met een omschrijving van de cursus, de doelstelling, de aanbieder, de betrokken ketenpartners en de wijze van financiering.

Aanbod primair gericht op empowerment van vrouwen (door de gemeente in samenwerking met ondernemers, IVC en MEE & de Wering).

Het grootste deel van het empowermentaanbod is gericht op een brede doelgroep, namelijk alle vrouwen in de gemeente. Alleen het traject Powervrouwen van de gemeente en een deel van het aanbod van het IVC is specifiek gericht op uitkeringsgerechtigden en sluit aan bij het beleid van de gemeente gericht op armoede en laaggeletterdheid.

Hieronder lichten we de verschillende onderdelen van het aanbod kort toe.

Powervrouwen is een traject dat de gemeente Den Helder zelf heeft bedacht en dat een medewerker van de gemeente coördineert. Vanwege de uitbraak van corona is de start van het traject uitgesteld tot na de zomer. Het traject is een pilot en duurt een halfjaar. Het doel is om de positie van vrouwen die nu in de bijstand zitten op vele terreinen te verbeteren. De training richt zich op vrouwen, omdat in Den Helder meer vrouwen dan mannen een bijstandsuitkering hebben en omdat vrouwen volgens de gemeente vanwege de combinatie van zorg- en werktaken lastiger te begeleiden/bemiddelen zijn naar werk. Wanneer het traject succesvol blijkt, wordt het aantal trajecten uitgebreid. Vrouwen tussen de 18 en 45 jaar kunnen meedoen en er komt een aparte groep voor vrouwen tussen de 45 en 65 jaar. Deze laatste groep komt wat lastiger aan een baan dan jongere vrouwen en heeft dan ook een iets andere benadering nodig.

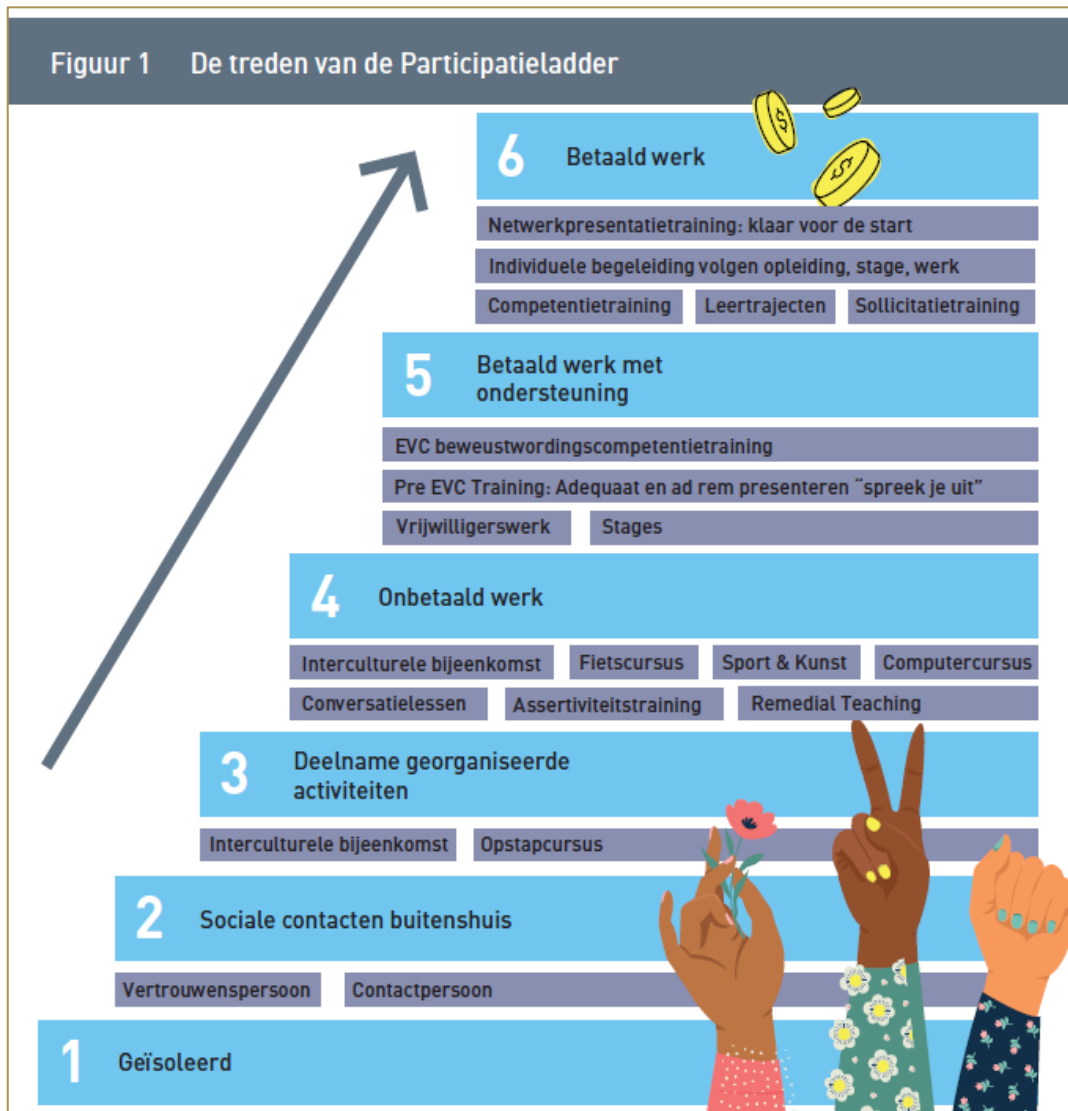
In het traject nemen de vrouwen wekelijks op drie dagdelen deel aan trainingen van uiteenlopende aard. Het gaat om onder meer individuele coaching, voedingstips, leren omgaan met budget, weerbaarheidstraining, yoga, mindfulness en bokstraining. Door de trainingen kunnen vrouwen zich verder ontwikkelen en bouwen ze ook een netwerk op. Het traject heeft als doel om de spiraal van armoede, die van generatie op generatie wordt overgedragen, te doorbreken. De gemeente hoopt dat het effect van het traject zich als een olievlek over de Helderse samenleving verspreidt en dat er via mond-tot-mondreclame meer naamsbekendheid wordt gecreëerd.

Bij de uitvoering werkt de gemeente samen met verschillende ondernemers in de gemeente. Deze ondernemers en MEE & de Wering verzorgen een deel van het hierboven beschreven cursusaanbod. Wellicht dat er in de toekomst nog andere samenwerkingsverbanden worden aangegaan als het traject succesvol is en verder groeit.

Het Internationaal Vrouwencentrum hanteert een leermethode die gericht is op de participatieladder. De deelnemer volgt haar weg op de ladder vanuit 'geïsoleerd' naar sociale activering en waar mogelijk naar werk, in zes treden. Tussen elke trede ligt een

aantal te volgen activiteiten, cursussen en trainingen. Op deze manier kan de deelnemer klimmen op de ladder. Het IVC gaat uit van de vraag: 'Wat wil ik, wat heb ik hiervoor nodig en hoe ga ik zorgen dat ik slaag?'

Bron: Internationaal Vrouwencentrum Den Helder, bewerking Panteia

Het aanbod van het IVC specifiek en primair gericht op empowerment bestaat uit:

- **Pre-EVC¹⁸-training: Sta in je Kracht! Spreek je Uit!** De pre-EVC-training is een interactieve taal- en presentatietraining, waarin de deelnemer zich bewust wordt van zichzelf, de mensen om zich heen, het eigen kunnen en de eigen wensen. De deelnemer leert spelenderwijs reageren op levensechte situaties, zonder de eigen identiteit en achtergrond te hoeven loslaten. De deelnemer leert eigen doelen te stellen en te bepalen.
- **EVC-training: Bewustwordingscompetentietraining – Persoonlijk Ondernemerschap.** Tijdens deze training leert een vrouw zich bewust te worden van haar eigen kunnen en kwaliteiten, deze te benoemen en uiteindelijk weer te geven in een portfolio. Met het document dat zij onder deskundige begeleiding opstelt, kan zij terecht bij een toekomstig opleidingscentrum of werkgever. Deelnemers krijgen na afronding van de training een landelijk erkend certificaat van deelname.
- **Sollicitatietraining.** Tijdens de sollicitatietraining leren vrouwen hoe zij een curriculum vitae moeten maken, waar ze werk kunnen vinden, hoe ze een sollicitatiebrief moeten schrijven en hoe ze een sollicitatiegesprek voeren. Tijdens de training oefenen ze meerdere keren een sollicitatiegesprek onder begeleiding.
- **Klaar voor de start!** Deze training is bedoeld voor vrouwen die alle andere trainingen bij het IVC al hebben afgerond, maar die het nog niet gelukt is om aan het werk te gaan. Ook kunnen vrouwen bij de training terecht als ze problemen ervaren met de taal of de gewoontes op de werkvloer. De training coacht de vrouwen door middel van empowerment, bewustwording en zelfontwikkeling naar een sterkere persoonlijkheid. Tijdens de training komen de vrouwen in contact met geïnteresseerde en gemotiveerde bedrijven, die hen een stage of leerwerkplek kunnen bieden en wellicht zelfs een baan. Vrouwen oefenen debatteren en communiceren, doen kennis op over sociale media-vaardigheden en leren probleemoplossend te werken.

De gemeente Den Helder heeft met het IVC afspraken gemaakt om vrouwen in de bijstand door middel van deze trainingen toe te leiden naar betaald werk. Er zijn afspraken over te behalen kwantitatieve doelen. Die worden tot nu toe elk jaar behaald.

¹⁸ EVC staat voor: Erkenning van eerder Verworven Competenties.

Het aanbod van **MEE & de Wering** gericht op het thema 'empowerment' bestaat uit de volgende trainingen:

- **Assertiviteitstraining.** Hierin begeleiden professionals vrouwen om inzicht te krijgen in hun gebrek aan zelfvertrouwen en angst om niet aardig gevonden te worden. Vrouwen leren stil te staan bij wat zij zelf voelen en willen en worden gesteund om hiernaar te handelen. De assertiviteitstraining is overigens ook toegankelijk voor mannen; zij volgen de training in een aparte groep.
- **Training sociale vaardigheden volwassenen.** Hier leren vrouwen hoe ze contact met andere mensen makkelijker laten verlopen en hoe ze beter kunnen opkomen voor hun eigen wensen en behoeftes.
- **Heft in eigen hand.** Deze training is speciaal gericht op vrouwen die te maken hebben of hebben gehad met huiselijk geweld. In de training leren de vrouwen assertief worden, grenzen stellen, veiligheid kennen en herkennen, en verlies en rouw verwerken. De bijeenkomsten voor de cursus Heft in eigen hand zijn wekelijks, worden aangeboden in Den Helder en zijn toegankelijk voor vrouwen uit de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel. De training wordt aangeboden vanuit het zogeheten A-team, een samenwerking van MEE & de Wering met Blijf van mijn lijf Den Helder.

Aanbod gericht op de verbetering van taalvaardigheden

(door: KopGroep Bibliotheken, ROC Kop van Noord-Holland en het IVC)

Het taalaanbod is bedoeld voor alle laaggeletterden in de gemeente. Het non-formele onderwijs wordt verzorgd door de bibliotheek en het IVC. Het aanbod van de bibliotheek is zowel voor mannen als voor vrouwen toegankelijk en bestaat uit:

- **Taalcafés**, waar de deelnemers laagdrempelig met elkaar in het Nederlands in gesprek kunnen gaan;
- Een-op-eenbegeleiding door een vrijwilliger (**taalmaatje**).

Het aanbod van het IVC bestaat uit:

- **conversatielessen** Nederlands (in kleine groepen);
- **remedial teaching** (een-op-eentaalbegeleiding).

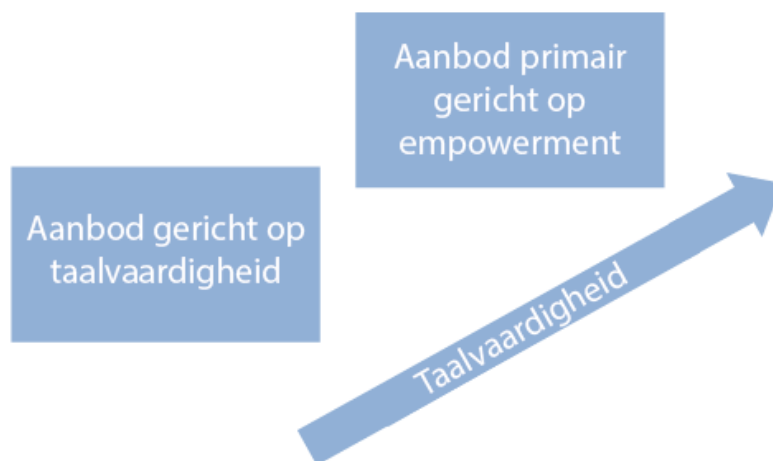
Formele taaltrajecten worden aangeboden door ROC Kop van Noord-Holland. Er zijn meerdere startmomenten per jaar en er vindt een persoonlijke intake plaats.

Samenhang van het aanbod

Het aanbod gericht op empowerment en taalvaardigheid hangt nauw met elkaar samen. Welk aanbod geschikt is, hangt in de praktijk af van het taalniveau van de vrouw die met een hulpvraag aanklopt bij de gemeente, een aanbieder of een van de overige partners. Het aanbod gericht op de empowerment van vrouwen vereist een basisniveau aan taalvaardigheid van de vrouwen om deel te nemen. Wanneer bij het intakegesprek van bijvoorbeeld het IVC of MEE & de Wering blijkt dat het taalniveau van de vrouw niet voldoende is, adviseren zij de vrouw om eerst gerichte taalondersteuning te zoeken. De trainingen en cursussen gericht op empowerment dragen wel degelijk bij aan de bevordering van taalvaardigheid. Hierbij wordt echter wel verwacht dat de deelnemer zich redelijk kan uitdrukken in het Nederlands en bijvoorbeeld simpele instructies kan lezen en begrijpen. Wanneer dit niet het geval blijkt te zijn, is het aanbod gericht op verbeteringen van de taalvaardigheden beter geschikt. Ook werken vrouwen tijdens taalcursussen of trainingen aan empowerment. Door de verbetering van taalvaardigheden krijgt de cursist meer zelfvertrouwen en meer mogelijkheden voor participatie en ontwikkeling.

Figuur 2. Samenhang empowerment- en taalaanbod in Den Helder

Aansluiting van het aanbod bij de leerbehoeften

Om te bepalen of het aanbod passend is, is het belangrijk om de aansluiting van het aanbod bij de leerbehoeften van de doelgroep(en) nader te onderzoeken. Deze informatie kan de gemeente gebruiken om te reflecteren op bestaand aanbod. Ook biedt deze informatie inspiratie voor aanvullend aanbod.

In deze subparagraaf bespreken we van twee centrale aanbieders de aansluiting van het aanbod bij de leerbehoeften van de doelgroepen. Ook betrekken we, waar mogelijk, informatie over het bereik van het aanbod erbij, omdat dit meer inzicht kan geven in het type deelnemer dat bereikt wordt en specifieke leerbehoeften van deze deelnemers.

Aansluiting van het empowermentaanbod bij de leerbehoeften

Het IVC. De leermethode en de invulling van het cursusaanbod van het IVC, aan de hand van de participatieladder, zorgt voor een goede aansluiting bij de leerbehoeften van vrouwen. Bij binnenkomst of doorverwijzing inventariseert het IVC wat de wensen en behoeften van de vrouwen zijn en op welke trede van de participatieladder ze zich bevinden. Op basis daarvan kijkt het IVC welke cursussen, trainingen en activiteiten geschikt zijn. Elk halfjaar vinden vervolgmetingen plaats om de voortgang te monitoren. De meeste deelnemers staan nu op trede 3 (deelname aan georganiseerde activiteiten), de volgende stap is richting onbetaald- of vrijwilligerswerk. Ongeveer twintig vrouwen stromen jaarlijks uit naar betaald werk. Deze vrouwen hebben eerst vrijwilligerswerk gedaan en daarna relatief snel de stap naar betaald werk gezet.

Het aanbod en de indeling van cursussen, trainingen en activiteiten is tot stand gekomen op basis van eigen onderzoek van het IVC. Zowel nationale en internationale wetenschappers hebben daarvoor onderzoek gedaan naar de resultaten van de trainingen op de doelgroep. Hierbij zijn de pre-EVC- en EVC-trainingen benoemd tot 'European Best Practice' op het gebied van volwassenenonderwijs.

Vóór de uitbraak van corona waren er voldoende aanmeldingen om alle aangeboden trainingsplaatsen te vullen. Het IVC ziet op basis van de belangstelling daarom mogelijkheden om het aantal pre-EVC- en EVC-trajecten uit te breiden. Hiervoor ontbreken op dit moment echter nog de middelen.

Over het algemeen zijn de deelnemers heel enthousiast en positief over de trainingen. Voornamelijk de veiligheid in de groep vinden zij erg fijn. Doordat de vrouwen zich veilig voelen, zijn ze ook bereid hun verhaal te delen. Dit is belangrijk om het maximale uit zo'n cursus te halen en een stap te kunnen zetten in hun proces van empowerment. De deelnemers aan de training geven achteraf feedback en ook gedurende de training vraagt de trainer de deelnemers om feedback. Ook heeft het IVC een simpel enquêteformulier gemaakt, dat de deelnemers na afloop van de training invullen. Ze vragen hierin om een 'tip' en een 'top'.

MEE & de Wering. Deze organisatie voor maatschappelijke dienstverlening en cliëntondersteuning heeft veel ervaring met de inventarisatie van behoeften en wensen van cliënten. Bij aanmelding houdt een begeleider van MEE & de Wering een intakegesprek met de kandidaat, bespreekt wat het probleem is waar zij tegenaan loopt en hoe ze dit kunnen gaan oplossen. In overleg wordt besloten welke cursussen geschikt zijn om bij te dragen aan deze oplossing. Bij de intake beoordelen de begeleiders ook of het taalniveau voor een assertiviteitstraining toereikend is. MEE & de Wering verwacht in een assertiviteitstraining dat mensen de theorie kunnen lezen en begrijpen. Om goed mee te kunnen doen aan de training, is daarom een minimaal taalniveau vereist. Als de begeleiders constateren dat dit niet aanwezig is, kijken zij of ze de vrouwen kunnen helpen door de training sociale vaardigheden of een taaltraining aan te bieden. Hierbij is een doorverwijzing naar een andere organisatie ook een mogelijkheid, als die hiervoor beter geschikt lijkt.

Tijdens de trainingen houden de begeleiders in de gaten of het traject aanslaat bij de cliënt. Indien nodig maken ze aanpassingen in de aangeboden training. Zo leert MEE & de Wering doorlopend en kan ze het aanbod goed op de wensen en behoeften van de deelnemers afstemmen. Dit zien de medewerkers als een belangrijke succesfactor. MEE & de Wering heeft echter geen zicht op wat er met de deelnemers gebeurt na afloop van de training. Er is dus geen sluitend beeld van de duurzaamheid van de effecten van de trainingen.

Het aantal trainingen is op dit moment voldoende om in de vraag te voorzien.

Bereik en deelnemersaantallen

De volgende cijfers zijn beschikbaar over het bereik van het empowermentaanbod:

- Het traject Powervrouwen moet nog starten. De coördinator van de gemeente verwacht te kunnen starten met dertien of veertien vrouwen.
- Het IVC verzorgt de individuele trajecten voor de gemiddeld 300 vrouwen die jaarlijks deelnemen aan de trainingen empowerment.
- De deelnemersaantallen bij het aanbod van MEE & de Wering waren ten tijde van het opstellen van dit praktijkvoorbeeld niet beschikbaar.

Op maat taalvaardigheden verbeteren als middel voor empowerment en participatie

Vrouwen die hun taalvaardigheden willen verbeteren en op het laagste taalniveau zitten, willen laagdrempelig aanbod. Zij kunnen immers ingewikkelde instructies, teksten of aanmeldformulieren niet lezen. Het aanbod voor de verbetering van taalvaardigheden van de bibliotheek en het IVC biedt deze laagdrempeligheid. Mensen kunnen op eigen initiatief naar het Taalcafé komen en daar met vrijwilligers spreken en werken aan de verbetering van taal door het oefenen van spreken of lezen. Dit is geheel vrijblijvend en werkt om mensen kennis te laten maken met de vrijwilligers van de bibliotheek en het aanbod dat zij hebben. De vrijwilliger kan naast het bieden van taalondersteuning ook doorverwijzen naar de medewerkers van het Taalhuis of direct naar andere mogelijkheden, zoals de taalmaatjes.

Bij een intakegesprek van het Taalhuis bespreekt de medewerker met de deelnemer wat zijn of haar leerbehoeften zijn. Zo is er blijvend de mogelijkheid om door te stromen naar passend aanbod. Empowermentaanbod kan voor, na en tijdens taalaanbod worden ingezet. Op basis van het intakegesprek geeft de medewerker advies over een geschikte training of cursus. Wanneer dit een vorm van taalondersteuning bij de bibliotheek betreft, kan de deelnemer direct worden gekoppeld aan een taalmaatje (mits er capaciteit beschikbaar is). De informatie over leerbehoeften kan de medewerker dan ook doorgeven. De bibliotheek ontvangt veel positieve signalen over hun aanbod.

De NT2-trajecten van het roc sluiten aan bij de behoefte die er vanuit meerdere inwoners met een migratieachtergrond bestaat. Zij willen namelijk veelal graag een traject bij een onderwijsinstelling volgen en dit met een diploma afsluiten.

Bereik en deelnemersaantallen

De volgende cijfers zijn beschikbaar over het bereik van het taalaanbod:

- De doelgroep van het roc bestaat uit maximaal 200 personen per jaar, voor wie persoonlijke opleidingstrajecten worden gemaakt.
- De deelnemersaantallen bij het aanbod van de bibliotheek waren ten tijde van het opstellen van dit praktijkvoorbeeld niet beschikbaar.
- In de periode 1 augustus 2019 tot en met 31 januari 2020 zijn er 67 aanmeldingen bij het Taalhuis geweest. Dit waren 16 aanmeldingen van inwoners met Nederlands als moedertaal en 51 van inwoners met Nederlands als tweede taal. Van de 67 aangemelde inwoners zijn er 48 inmiddels een traject gestart.

4.3 Financiering van het aanbod

De gemeente financiert het aanbod uit verschillende budgetten. Het taalaanbod wordt vooral gefinancierd uit budget in het kader van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en het empowermentaanbod vanuit het participatiebudget/re-integratiebudget.¹⁹

De financiering van de verschillende organisaties is als volgt geregeld:

- **Het Taalhuis** financiert de gemeente via de WEB-gelden en via de bibliotheek, omdat daar de fysieke vestiging van het Taalhuis zich bevindt. Financiering van het Taalhuis is op 'trajectbasis'. Dit betekent dat het Taalhuis elk jaar aan de gemeente doorgeeft hoeveel doorverwijzingen het verwacht en naar welke organisaties. Voor deze prognose ontvangt het Taalhuis een subsidie van de gemeente.
- De taalondersteuning die de **bibliotheek** geeft, wordt gefinancierd binnen het subsidiebudget voor de bibliotheek.
- **Het IVC en MEE & de Wering** bieden een breed scala aan maatschappelijke ondersteuning en worden vanuit verschillende budgetten gefinancierd, zoals het participatiebudget en het re-integratiebudget. Het taalonderwijs dat het roc aanbiedt, koopt de gemeente voor de doelgroep in. Ze betaalt dit vanuit de WEB-middelen. Het gaat om een klein budget.
- Voor onderwijs vanuit **ROC Kop van Noord-Holland** geldt geen eigen bijdrage van de kandidaten.
- Het traject **Powervrouwen** financiert de gemeente uit het participatiebudget.

Belangrijk om te vermelden is dat er volgens betrokkenen bij de uitvoering door de gemeente niet mag worden verwacht dat deelnemers zelf veel bijdragen aan cursussen of trainingen. Het aanbieden van trainingen of cursussen met een (te hoge) financiële drempel maakt dat vrouwen zich niet aanmelden. Een bijdrage van 10 tot 15 euro voor vrijwillige trainingen of cursussen is het maximum.

¹⁹ Voor het budget worden verschillende benamingen gebruikt, maar het betreft hier een gemeenschappelijk budget bedoeld voor onder meer participatie en re-integratie.

5 Conclusies en kansen voor de toekomst

In dit laatste hoofdstuk vatten we samen welke elementen in de gemeente Den Helder van belang zijn om huidig en toekomstig beleid te vormen gericht op de empowerment van laaggeletterde vrouwen. Daarbij benoemen we de meest relevante conclusies (paragraaf 5.1) en kansen voor verdere ontwikkeling in de toekomst (paragraaf 5.2). Deze conclusies en kansen voor verdere ontwikkeling zijn specifiek voor het praktijkvoorbeeld Den Helder, maar kunnen ook andere gemeenten inspireren.

5.1 Conclusies praktijkvoorbeeld Den Helder

Allereerst beschrijven we de stappen in de vormgeving van het beleid voor empowerment, op basis van de lessen uit de gemeente Den Helder.

1. Zicht krijgen op de doelgroep en visie

Op basis van de informatie op GeletterheidInZicht.nl kan elke gemeente een inschatting maken van de omvang en samenstelling van de doelgroep laaggeletterde vrouwen. Hieruit blijkt dat er in Den Helder naar schatting circa 1.700 laaggeletterde vrouwen zijn. De relatief grootste groep binnen de laaggeletterden zijn de vrouwen met een migratieachtergrond. De gemeente heeft vooral als doel om mensen uit de armoede te helpen. Het aanbod op de gebieden laaggeletterdheid en empowerment moet eraan bijdragen dat de inwoners van Den Helder meer controle krijgen over hun eigen leven en hun financiën. Zo wil de gemeente de spiraal van armoede, die van generatie op generatie wordt overgedragen, doorbreken. Belangrijke stappen daarin zijn participatie, economische zelfstandigheid en handvatten bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

2. Doelgroep nader duiden en specificeren

Het inzicht in de lokale populatie laaggeletterde vrouwen kan gebruikt worden om de specifieke aandachtsgroepen voor het beleid vast te stellen. Vooralsnog heeft de gemeente Den Helder geen specifiek doelgroepenbeleid. Het taal- en empowermentaanbod in de gemeente staat open voor iedereen en vrouwen worden in brede zin gestimuleerd en gefaciliteerd om eraan deel te nemen. Met het nieuwe gevormde Plan van aanpak Armoede en laaggeletterdheid wil de gemeente binnen de groep inwoners in armoede wel meer zicht krijgen op verschillende aandachtsgroepen. Op basis daarvan kan dan passend aanbod gecreëerd worden.

3. Doelgroep lokaliseren en benaderen

Het lokaliseren en benaderen van de doelgroep gebeurt in de gemeente Den Helder voornamelijk door de aanbieders van taal- en/of empowermenttrainingen. Dit houdt in dat deze organisaties zelf verantwoordelijk zijn voor de werving van deelnemers. De gemeente is wel verantwoordelijk voor de benadering van bijstandsgerechtigden voor deelname aan het traject Powervrouwen en verplichte trainingen empowerment in samenwerking met het IVC in het kader van de Participatiewet. De aanbieders van de trainingen benaderen deelnemers via mond-tot-mondreclame van (oud-)deelnemers, folders en de website. Ze worden geholpen door andere organisaties of de gemeente zelf, die de vrouwen doorverwijzen. In de communicatie met laaggeletterden hanteert de gemeente eenvoudig taalgebruik, op B1-niveau.

4. Het aanbod afstemmen op behoeften

Het aanbod is deels gericht op empowerment (het aanbod van IVC, MEE & de Wering en het traject Powervrouwen) en deels op taalvaardigheden (het aanbod vanuit de bibliotheek, het IVC en ROC Kop van Noord-Holland). Bij het taalvaardigheidsaanbod wordt empowerment zijdelings gestimuleerd. Voor beide vormen van aanbod gaat de organisator uit van de behoeften van de deelnemer. Verschillende organisaties, zoals het IVC, MEE & de Wering en het Taalhuis, houden intakegesprekken met de deelnemers om vast te stellen wat hun behoeften precies zijn en welke cursus of training het meest geschikt is om aan deze behoefte te voldoen.

5. Verschillende financieringsbronnen mogelijk

Voor financiering van het aanbod maakt de gemeente Den Helder gebruik van verschillende bronnen: het participatiebudget, het re-integratiebudget, middelen vanuit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en financiering via het budget van de bibliotheek. Belangrijk om te vermelden is dat volgens betrokkenen de gemeente bij de uitvoering niet mag verwachten dat deelnemers zelf veel bijdragen aan cursussen of trainingen. Het aanbieden van trainingen of cursussen met een (te hoge) financiële drempel maakt dat vrouwen zich niet aanmelden.

5.2 Kansen voor verdere ontwikkeling

Bij de informatieverzameling voor het opstellen van deze handreiking hebben we ook enkele kansen opgetekend waarmee Den Helder, maar ook andere gemeenten, aan de slag kunnen gaan. Deze kansen hebben we hieronder puntsgewijs opgesomd:

- **Verdere verdieping van de huidige doelgroepen.** De gemeente heeft zelf al aangegeven dat zij graag de groep inwoners in armoede verder en gericht in beeld wil krijgen. De gemeente kan bij deze verdieping de doelgroepenanalyse en deze handreiking gebruiken als handvat.
- **Doelgroepen.** Uit de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid blijkt dat Den Helder een relatief grote groep van Nederlandse vrouwen met een migratieachtergrond kent. Deze doelgroep wordt door de brede benadering van de organisaties in de gemeente wel bereikt, maar behoort op dit moment niet tot de aandachtsgroepen in het gemeentebestuur. Het is wellicht de moeite waard om te verkennen of deze groep ook apart kan worden benaderd en bediend.
- **Financiering.** Wanneer de gemeente de bovenstaande optie onderzoekt, is het belangrijk om ook te kijken naar alternatieve financieringsbronnen om het empowermentaanbod vorm te geven, zoals het inburgeringsbudget. Ook voor uitbreiding van het bestaande aanbod is het voor de gemeente een nuttige exercitie om te kijken naar alternatieve financieringsbronnen.
- **Samenwerking en communicatie.** De samenwerking tussen de aanbieders en andere partijen in de gemeente verloopt goed. Ook de gemeente is hier tevreden over. De organisaties zouden echter nog wel kunnen nadenken over een grotere rol van het Taalhuis. Met name het mogelijk maken van een directe koppeling van potentiële deelnemers aan aanbieders zou een optie kunnen zijn als de inwoners daar specifiek om vragen. Daarnaast hebben wij in paragraaf 3.2 verschillende mogelijke partijen geïdentificeerd die op dit moment nog geen rol spelen bij het lokaliseren en benaderen van de doelgroepen, maar dit mogelijk wel zouden kunnen gaan doen.

Bijlage 1. Uitwerking empowermentaanbod

Aanbieder	Gemeente i.s.m. lokale ondernemers en MEE & de Wering
Cursusaanbod	Powervrouwen
Doelen	De positie van vrouwen die nu in de bijstand zitten op vele terreinen verbeteren.
Doelgroep	Bijstandsgerechtigde vrouwen
Omschrijving	Het traject is een pilot en duurt een halfjaar. In het traject nemen de vrouwen wekelijks op drie dagdelen deel aan trainingen van uiteenlopende aard. Het gaat om onder meer individuele coaching, voedingstips, leren omgaan met budget, weerbaarheidstraining, yoga, mindfulness en bokstraining. Door de trainingen kunnen vrouwen zich verder ontwikkelen en bouwen ze ook een netwerk op.
Partners	MEE & de Wering, lokale ondernemers
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal Vrouwencentrum Den Helder
Cursusaanbod	Pre-EVC-training: Sta in je Kracht! Spreek je Uit!
Doelen	Bewustwording van zichzelf en de mensen om zich heen, het eigen kunnen en de eigen wensen.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	Een interactieve taal- en presentatietraining. De deelnemer leert spelenderwijs reageren op levensechte situaties, zonder de eigen identiteit en achtergrond te hoeven loslaten. De deelnemer leert eigen doelen te stellen en te bepalen.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal vrouwen centrum Den Helder
Cursusaanbod	EVC training: Bewustwordingscompetentietraining – Persoonlijk Ondernemerschap
Doelen	Bewustwording van eigen kunnen en kwaliteiten, deze benoemen en uiteindelijk weergeven in een portfolio.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	Met het document dat de vrouw onder deskundige begeleiding opstelt, kan zij terecht bij een toekomstig opleidingscentrum of werkgever. Deelnemers krijgen na afronding van de training een landelijk erkend certificaat van deelname.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal Vrouwencentrum Den Helder
Cursusaanbod	Sollicitatietraining
Doelen	Een cv opstellen en een sollicitatiegesprek kunnen voeren.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	Tijdens de sollicitatietraining leren vrouwen hoe ze een cv moeten maken, waar ze werk kunnen vinden, hoe ze een sollicitatiebrief moeten schrijven en hoe ze een sollicitatiegesprek voeren. Tijdens de training oefenen ze meerdere keren een sollicitatiegesprek onder begeleiding.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal Vrouwencentrum Den Helder
Cursusaanbod	Klaar voor de start!
Doelen	Door middel van empowerment, bewustwording en zelfontwikkeling een sterkere persoonlijkheid krijgen.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	Deze trainingen is bedoeld voor vrouwen die alle andere trainingen bij IVC al hebben afgerond, maar die het nog niet gelukt is om aan het werk te gaan of die problemen ervaren met de taal of de gewoontes op de werkvloer. Tijdens de training komen de vrouwen in contact met geïnteresseerde en gemotiveerde bedrijven, die hen een stage of leerwerkplek kunnen bieden en wellicht zelfs een baan. Vrouwen oefenen debatteren en communiceren, doen kennis op over socialemedia-vaardigheden en leren probleemoplossend te werken.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal Vrouwencentrum Den Helder
Cursusaanbod	Conversatielessen Nederlands (in kleine groepen)
Doelen	Verbetering van de Nederlandse taal.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	In kleine groepen kunnen vrouwen werken aan de verbetering van hun taalvaardigheid. Dit gebeurt door te spreken, maar ook door brieven te leren schrijven. Het IVC kan hulp bieden bij inburgering. Vrouwen kunnen zich opgeven aan de balie.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	Internationaal Vrouwencentrum Den Helder
Cursusaanbod	Remedial teaching (een-op-eentaalbegeleiding)
Doelen	Verbetering van de Nederlandse taal.
Doelgroep	Alle vrouwen
Omschrijving	Een-op-een kunnen vrouwen samen met een professional werken aan verbetering van de Nederlandse taal door te lezen, schrijven en spreken.
Partners	IVC
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	MEE & de Wering
Cursusaanbod	Assertiviteitstraining
Doelen	Meer zelfvertrouwen en zelfkennis creëren.
Doelgroep	Mannen en vrouwen
Omschrijving	Tijdens de training begeleiden professionals vrouwen (en mannen) bij het verkrijgen van inzicht in hun gebrek aan zelfvertrouwen en angst om niet aardig gevonden te worden. Ze leren stil te staan bij wat zij zelf voelen en willen en worden gesteund om hiernaar te handelen.
Partners	MEE & de Wering
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	MEE & de Wering
Cursusaanbod	Training Sociale vaardigheden volwassenen
Doelen	De verbetering van sociale vaardigheden.
Doelgroep	Mannen en vrouwen
Omschrijving	Vrouwen leren hoe ze contact met andere mensen makkelijker laten verlopen en ze hoe beter kunnen opkomen voor hun eigen wensen en behoeften.
Partners	MEE & de Wering
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Aanbieder	MEE & de Wering
Cursusaanbod	Training Sociale vaardigheden volwassenen
Doelen	Meer (zelf)vertrouwen en zelfkennis creëren.
Doelgroep	Vrouwen met een verleden in huiselijk geweld
Omschrijving	Deze training is speciaal gericht op vrouwen die te maken hebben of hebben gehad met huiselijk geweld. In de training leren de vrouwen assertief te worden en grenzen te stellen. Ze leren ook veiligheid kennen en herkennen en verlies en rouw te verwerken. De bijeenkomsten voor de cursus Heft in eigen hand zijn wekelijks. De groep wordt aangeboden in Den Helder en is toegankelijk voor vrouwen uit de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel.
Partners	MEE & de Wering en Blijf van mijn lijf Den Helder
Financiering	Participatiebudget/re-integratiebudget

Bijlage 2. Geïnterviewde personen

Voor het praktijkvoorbeeld van de gemeente Den Helder zijn de volgende personen geïnterviewd:

- Beleidsadviseur participatie, gemeente Den Helder
- Consulent participatie (verantwoordelijk voor traject Powervrouwen), gemeente Den Helder
- Directeur IVC Den Helder
- Trainer pre-EVC- en EVC-trainingen, IVC Den Helder
- Coördinator Taalhuis, Informatie & Advies Laaggeletterdheid Kopgroep Bibliotheken
- Algemeen maatschappelijk werker MEE & de Wering
- Vrijwilliger MEE & de Wering

Bijlage 3. Literatuur en bronnen

- Huijts, T., Bijlsma, I., & Velden, R. van der. (2020). *Wetenschappelijke Verantwoording Doelgroepenanalyse Laaggeletterden*. Den Bosch: ROA, ECBO & Etil.
- Helders Sociaal Beleid. *Het Sociale Verhaal van Den Helder*. Gemeente Den Helder, december 2019.
- *Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening 2020. De cirkel is rond*. Gemeente Den Helder, 2019.
- *Meedoen! Tegen armoede en sociaal isolement. Armoedebeleid gemeente Den Helder 2017-2020*. Gemeente Den Helder, 2017.
- <https://geletterdheidinzicht.nl/>, geraadpleegd op 19 mei 2020.
- <https://allecijfers.nl/gemeente/den-helder/>, aantallen inwoners naar leeftijdsklassen per 1-1-2019, geraadpleegd 19 mei 2020.